

УДК 343.8

DOI 10.32755/sjlaw.2023.01.007

Боднар І. В.,

кандидат юридичних наук, доцент, начальник кафедри тактико-спеціальної підготовки, Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна
ORCID: 0000-0003-4016-9276;

Снітко М. Є.,

ад'юнкт кафедри кримінального, кримінально-виконавчого права та криминології, Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна
ORCID: 0000-0002-5018-1220

ОКРЕМІ ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ НА ПЕВНИЙ СТРОК

У статті розглянуто особливості класифікації засуджених як один з елементів засобів виправлення та ресоціалізації. Наведено критерії науковців розгляду класифікації засуджених у місцях позбавлення волі та розглянуто особистість злочинця і засудженого для реалізації цілей покарання із застосуванням соціально-педагогічних і психологічних навичок вибору відповідної методики поводження із засудженими.

Ключові слова: засуджений, правовий статус, покарання, класифікації, установа виконання покарань, кримінальне правопорушення, виправлення та ресоціалізація.

Постановка проблеми. Вимоги євроінтеграційних процесів в Україні створюють належні умови для адаптації до сучасних європейських стандартів та принципів виконання кримінальних покарань. Одним із важливих напрямків цієї діяльності є оптимізації Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – ДКВС України) та забезпечення діяльності пенітенціарних установ з виконання кримінальних покарань з урахуванням соціальних, економічних та історичних змін у державі. Сьогодні застаріла система установ виконання покарань не в змозі виконувати завдання, які перед нею ставить держава. Це передбачає необхідність зміни самої системи установ виконання покарань та умов тримання засуджених, що своєю чергою передбачає і новітній підхід до класифікації засуджених їх первинному та вторинному розподілу.

Аналіз наукових публікацій. Проблемні аспекти реформування кримінально-виконавчих правовідносин і впровадження міжнародних стандартів затвердження правового статусу особи, що відбуває покарання, розглядали такі науковці, як: К. А. Автухов, О. М. Бандурка, І. Г. Богатирьов, І. В. Боднар, А. О. Галай, Т. А. Денисова, О. М. Джужа, С. В. Зливко, І. В. Іваньков, О. І. Іваньков, О. Г. Колб, І. М. Копотун, О. І. Кіслов, О. В. Лисодед, В. Г. Павлов, Р. М. Підвисоцький, М. С. Пузирьов, А. Г. Перегудов, А. В. Савченко, А. Х. Степанюк, С. Р. Тагієв, О. Г. Ткаченко, М. І. Хавронюк, С. В. Царюк, О. О. Шкута, Л. П. Шумна, О. С. Яворська, Д. В. Ягунов, І. С. Яковець та ін. Однак певні питання захисту та реалізації прав ув'язнених осіб досі лишаються не вирішеними.

Метою статті є аналіз критеріїв класифікації засуджених та їх значення для визначення їм виду установи відбування покарання.

Виклад основного матеріалу. Кримінально-виконавче законодавство не розглядає класифікацію засуджених як один з основних елементів, що впливає на застосування до них основних засобів виправлення та ресоціалізації. Тим часом досягнення мети становлення засуджених на шлях виправлення суттєво ускладнюється без урахування в період здійснення карально-виправного процесу під час відбування покарання рівня соціальної та моральної занедбаності більш-менш однорідних їх груп, без урахування їхнього взаємного впливу один на одного. Саме за правильної класифікації засуджених краще реалізується принцип індивідуалізації відповідальності, на відміну від інших заходів впливу на них.

Відомо, що розвиток будь-якої людини, а засудженої особливо, багато в чому зумовлено її спілкуванням з іншими представниками соціуму. Тому, враховуючи ту обставину, що вчинення злочину найчастіше зумовлене конкретною життєвою ситуацією та соціумом, в якому перебуває винний, необхідно у процесі виконання покарання підібрати йому таке коло спілкування, яке буде сприяти його становленню на шлях виправлення, а не, навпаки, викликало б у нього прагнення вчинити пенітенціарний або постпенітенціарний рецидив.

У процесі виконання покарання, особливо такого покарання як позбавлення волі, формується особистість злочинця в юридичному значенні цього поняття. Особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, можна розглядати як «особу злочинця» з моменту набрання обвинувальним вироком суду законної сили і до зняття з нього судимості. Однак у науковій та публіцистичній літературі найчастіше під особистістю злочинця розуміють осіб, що ще тільки підозрюють у вчиненні кримінального правопорушення, задовго до суду, який може або виправдати підсудного, або звільнити винного від кримінальної відповідальності, застосувати заохочувальні норми і тим самим захистити особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, від статусу особи злочинця.

У кримінальному законодавстві про особу злочинця йдеться лише у зв'язку з призначенням покарання та його виконанням.

Таким чином, тільки після винесення обвинувального вироку суду може йтися про особу злочинця в юридичному значенні цього поняття, пов'язаного зі зміною його правового статусу.

Особистість злочинця і засуджений – не зовсім тотожні поняття. Засуджена особа є доти, доки щодо неї виконується той чи інший захід кримінально-правового характеру. Злочинцем особа вважається до зняття або погашення судимості.

Особистість злочинця – поняття соціально-психологічне, типологічне. Воно характеризується сукупністю інтегрованих особистісних ознак людини, яка вчинила злочин, соціально значущих негативних якостей, сформованих у його взаємодії під час спілкування з іншими людьми. Як відомо, в поведінці будь-якої людини, і злочинець не є винятком, визначальне значення мають не біологічні якості, а соціально зумовлені навички, погляди, ціннісні орієнтації, світогляд. Ми приєднуємось до погляду науковців, які вважають, що не має осіб, фатально приречених стати злочинцями за своєю біологічною природою. Хоч слід зазначити, що не мало і прихильників антропологічного підходу в особі злочинця, запропонованого Чезаре Ломброзо [1, с. 68].

Ми також погоджуємося, що соціально-психологічна структура особистості, яку частіше називають антисуспільним спря-

муванням, обумовлена впливом не лише зовнішніх причин, а й певною своєрідністю самого індивіда.

Саме тому засуджених необхідно розподіляти по відповідним установам і розділити їх таким чином, щоб максимально врахувати психологічну сумісність осіб, які мають спільне проживання, роботу та проведення часу, тобто розбити на більш-менш однорідні групи, з урахуванням того середовища, в якому вони будуть утримуватись під час відбування покарання.

Бехтерев Ю. Ю. звернув увагу на те, що вивчення особистості має передувати пенітенціарному впливу на неї та проникати у всі ланки виправних установ, забезпечуючи вирішення завдань: а) правильної класифікації засуджених у межах однієї виправної установи; б) встановлення відповідного режиму кожної категорії засуджених; в) розумної організації трудових процесів; г) доцільної постановки шкільної та позашкільної роботи; д) правильного обліку результатів пенітенціарного впливу; е) підвищення педагогічної кваліфікації працівників пенітенціарної установи [2, с. 46].

Проблема всебічного вивчення особистості винного до спрямування його до конкретної установи виконання покарань актуальна й у наші дні.

Саме покарання у виді позбавлення волі на певний строк, використовуючи класифікацію засуджених, розкриває свою подвійну сутність. Вона полягає, з одного боку, що у безпосередньому здійсненні класифікації засуджених відображається державний примус, з іншого, що саме процес формування більш-менш однорідних груп засуджених максимально покликаний сприяти їх становленню на шлях виправлення та ресоціалізації.

Це передбачає знання і застосування практично соціальних, педагогічних, психологічних та інших критеріїв класифікації з метою вибору відповідної методики поведінки із засудженими, що буде позитивно сприяти практичній реалізації цілей покарання.

Класифікацію засуджених можна визначити як засноване на законі, вимогах психології та педагогіки, а також практики, що склалася, поділ осіб, позбавлених волі згідно з вироком суду, на більш-менш однорідні групи за ознаками рівня соціаль-

ної (у зв'язку з тим, що правові норми є частиною соціальних) та моральної занедбаності їх особистості, а також рівня суспільної небезпеки і мотивів вчиненого ними злочину з метою їхнього роздільного тримання як у різних установах виконання покарань, так і всередині них в окремих локальних та структурних дільницях.

Правильна науково обґрунтована класифікація засуджених здатна сприяти досягненню цілей та завдань кримінально-виконавчої системи: виправленню та ресоціалізації засуджених, запобіганню вчинення нових злочинів як засудженими, так і іншими особами, регулюванню порядку та умов виконання і відбування покарань, визначенню правового статусу осіб, які утримуються в місцях несвободи.

Спеціальними цілями класифікації осіб, до яких застосоване покарання у виді позбавлення волі на певний строк, є: запобігання можливому негативному впливу різних груп засуджених одна на одну, а також запобігання негативному впливу засуджених з чітко вираженою кримінальною антисоціальною позицією на інших засуджених; зменшення впливу кримінальної субкультури на особистість засудженого; забезпечення безпечних умов перебування в установах виконання покарань; побудова раціональної, сучасної системи установ виконання покарань; організація охорони та нагляду засуджених з урахуванням вимог теорії фізичної та динамічної безпеки; визначення методів та прийомів здійснення соціально-виховного впливу на засуджених з урахування вимог теорії динамічної безпеки; організація виробничого процесу в установах виконання покарань в поєднанні із залученням засуджених до загальноосвітнього та професійно-технічного навчання [3, с. 95].

Цьому питанню приділяється значна увага і міжнародним документам у галузі захисту прав людини. Так, Європейські в'язничні правила в редакції 2021 року передбачають, що ув'язнені за можливості розміщуються у в'язницях, розташованих поблизу їхніх будинків або місць соціальної реабілітації. Під час розподілу також мають брати до уваги вимоги щодо продовження кримінальних розслідувань, безпеки та захисту, а до того ж необхідність забезпечення відповідних режимів

для всіх в'язнів. За можливості з ув'язненими слід консультиватися щодо їхнього початкового розподілу та будь-якого подальшого переведення з однієї в'язниці до іншої.

Ув'язнені зазвичай розміщуються протягом ночі в індивідуальних камерах, за винятком тих випадків, коли для них переважно спальне місце в одній кімнаті.

Під час ухвалення рішення про поміщення ув'язнених у певні в'язниці або у певні частини в'язниці належним чином враховується необхідність утримання під вартою: підслідні окремо від засуджених; ув'язнені чоловіки окремо від жінок; молоді дорослі ув'язнені окремо від літніх в'язнів [4].

Для здійснення зазначених цілей необхідно ретельно вивчати дані про особу винного з моменту притягнення його до кримінальної відповідальності та в період виконання покарання, особливо на етапі розподілу його по установах виконання покарань.

Засуджені в установах виконання покарань змушені перебувати у суспільстві собі подібних чи осіб ще більш занедбаних у соціальному та моральному розумінні, не врівноважених емоційно, і саме це так чи інакше негативно впливає на них. Щоб не допустити або, точніше, звести до мінімуму падіння соціальної особистості засудженого в умовах ізоляції, необхідно помістити його в умови, що оптимально враховують його інтереси та психологічні особливості особистості.

Формальний, поверховий, підхід до класифікації засуджених, спільне проживання психологічно несумісних осіб лише посилює наявні у винного відхилення емоційного та соціального планів, ускладнює його перебування в установі виконання покарань, протиставляючи його як іншим засудженим, так і адміністрації установи. А це зрештою призводить до зниження ефективності виправлення і ресоціалізації, зростання пенітенціарного та постпенітенціарного рецидиву та інших негативних наслідків.

Засуджені в умовах установ виконання покарань, крім засуджених, які утримуються у виправних колоніях максимального рівня безпеки із триманням в умовах приміщень камерного типу, проживають спільно, що передбачає рівну можливість у спілкуванні в колективі засуджених один з одним. Саме тому

необхідно, щоб формування колективу засуджених відбувалося з урахуванням правових, соціальних та фізіологічних критеріїв, що базуються на досягненнях сучасної медицини, психології, педагогіки, соціології, правових та інших наук, а також враховують практику роздільного тримання засуджених у різних країнах.

Для того, щоб унеможливити вплив одних засуджених на інших, зменшити вплив ієрархії засуджених на їх поведінку, а також з метою ефективного застосування прийомів поведення із засудженими, доцільно формувати порівняно невеликі їх групи за виробничо-побутовим принципом, рівня соціальної небезпеки, з урахуванням психологічної сумісності різних осіб. Звичайно, в ідеалі з кожною групою засуджених має за спеціально створеною для них програмою працювати один співробітник (психолог, педагог, соціальний працівник).

З метою визначення критеріїв, за якими здійснюється класифікація засуджених, І. В. Боднар та С. В. Царюк висунули власний варіант. Вказані вчені у своїх працях, провівши дослідження сучасних підходів до класифікації засуджених, запропонували таку класифікацію:

1. Соціально-демографічні ознаки: стать, вік, освіта, наявність професії, соціальних зв'язків, матеріальне становище.

2. Соціально-рольові ознаки, які характеризують становище особи в ієрархії засуджених, формальних та малих неформальних групах.

3. Кримінально-виконавчі ознаки, які варто розглядати у двох формах: які передують злочинній поведінці і поведінка особи в момент вчинення злочину. До них слід віднести, поперше, ставлення засудженого до: встановленого законом порядку виконання і відбування покарання, суспільно корисної праці, соціально-виховної роботи, загальноосвітнього та професійно-технічного навчання; по-друге: мотиви злочину, характер та спрямованість посягань, одноосібний чи груповий характер злочинної діяльності, рядова чи організуюча роль при груповому злочинному посяганні, стаття Кримінального кодексу України.

4. Морально-психологічні ознаки. До них слід віднести: світогляд, ціннісні орієнтації, інтелектуальні ознаки, емоційні особливості, вольові ознаки, психічні аномалії, рівень потреб [5, с. 44–45].

Проте варто зазначити, що в їх працях не вказувались інші критерії класифікації засуджених (їх класифікація створена з метою дослідження осіб, які вже відбувають покарання в установах), які необхідні враховувати під час визначення засудженому виду установи виконання покарань, а саме:

– за станом здоров'я: окремо від здорових засуджених у лікувальних установах виконання покарань повинні, як правило, утримуватися засуджені, хворі на алкоголізм, наркоманію, а також страждають на психічні розлади, що не виключають осудності, окремо від інших засуджених повинні утримуватися у виправних установах особи, хворі на токсикоманію, хворі на відкриту форму туберкульозу та інші інфекційні захворювання;

– за формою провини: особи, засуджені за злочини, вчинені з необережності, утримуються окремо від осіб, які вчинили навмисні злочини;

– за кількістю засудження до позбавлення волі: окремо утримуються особи, вперше засуджені до позбавлення волі, та особи, які раніше вже відбували позбавлення волі;

– за ступенем тяжкості вчиненого злочину: окремо відбувають покарання особи, які вчинили нетяжкі злочини, тяжкі та особливо тяжкі злочини;

– за видом покарання: окремо утримуються особи, яким призначено довічне позбавлення волі, від осіб, засуджених до позбавлення волі на певний строк;

– за громадянством: засуджені іноземні громадяни та особи без громадянства утримуються, як правило, окремо від громадян нашої держави;

– за характером роботи до засудження: з метою надання безпеки засуджених колишніх працівників судів і правоохоронних органів Кримінально-виконавчий кодекс України передбачає для них роздільне тримання від інших засуджених, проте в такі виправні колонії можуть бути направлені й інші засуджені;

– за місцем відбування позбавлення волі: засуджений до позбавлення волі відбуває весь строк покарання в одній виправній чи виховній колонії, як правило, в межах адміністративно-територіальної одиниці відповідно до його місця проживання

до засудження або місця постійного проживання родичів засудженого [6].

Якщо розглядати пенітенціарну систему Японії, то її характерною рисою є розвинена диференціація позбавлення волі, заснована на класифікації засуджених. Усі засуджені до позбавлення волі надходять спочатку до центрів класифікації, залежно від результатів якої вони можуть бути спрямовані в пенітенціарні установи для: 1) осіб з незначними злочинними нахилами; 2) осіб з більш розвиненими злочинними нахилами; 3) іноземних громадян; 4) осіб, термін покарання яких перевищує вісім років; 5) осіб, молодших двадцяти років; 6) психічно неповноцінних осіб; 7) осіб з різними захворюваннями і фізичними вадами та ін. Провідним засобом виправлення в тюрмах вважається фізична праця ув'язнених. Праця організовується на основі положень трудового законодавства (8-годинний робочий день при 44-год. робочому тижні) [7, с. 178].

Іншим корисним досвідом є практичні навички Великої Британії, що регламентуються складною сукупністю нормативно-правових актів. До чинних законів слід віднести Закон про тюрми 1952 р., Закон про кримінальне право 1967 р., Закон про кримінальне право 1977 р., Закон про кримінально-карні заходи 1981 р., Закон про поліцію і докази по кримінальних справах 1984 р., Закон про кримінальну юстицію 1988 р., Закон про кримінальну юстицію 1991 р., Закон про кримінальну юстицію 1993 р.

На прикладі центральних пенітенціарних установ, що поділяються за рівнями безпеки (А, В, С, О), в яких утримуються засуджені залежно від певних класифікаційних критеріїв.

До категорії А належать ув'язнені, втеча яких була б дуже небезпечною для суспільства. Вони повинні перебувати в умовах найвищого рівня безпеки, за яких втеча неможлива. Потенціальними ув'язненими категорії А є особи, які вчинили: тяжкий злочин, зокрема сексуальний, злочин проти дітей; пограбування із застосуванням насильства; злочин з використанням вогнепальної зброї; збройне пограбування (професійні злочинці); тяжкий злочин, пов'язаний з наркотиками, здійснений одним з членів кримінальної групи; тероризм або злочин,

пов'язаний з офіційною таємницею; будь-який злочин, за який винесений вирок відбування покарання строком понад 10 років.

До категорії В належать ув'язнені, що тримаються в таких умовах, за яких втеча надзвичайно ускладнена. До категорії В належать ув'язнені, попередній або останній строк вироку яких перевищує 10 років, або ті, які скоїли будь-які два види з таких злочинів: останній злочин – вбивство, насильство, сексуальний злочин, підпал, ввезення і розповсюдження наркотиків; попередній – сексуальний злочин; втеча з тюрми закритого типу або від поліції; попередній або останній злочин зі строком вироку понад 7 років. Якщо вчинений один з перерахованих злочинів, ув'язненого розподіляють у категорію С.

До цієї категорії належать також ув'язнені, які в силу схильності до здійснення втечі не можуть триматися в умовах відкритого режиму. Належність до категорії С також передбачає вчинення одного з таких злочинів: попередній злочин був пов'язаний з підпалом або розповсюдженням наркотиків; втеча або порушення регламентацій під час взяття на поруки або протягом відпустки додому за останні 5 років. Або двох з таких злочинів: останній – нетяжкий злочин, пов'язаний із застосуванням насильства; будь-який з попередніх – насильницький злочин, що призвів до тюремного ув'язнення строком понад 12 місяців; останній вирок до позбавлення волі на строк, що перевищує 12 місяців [8].

Ще можна багато наводити прикладів, проте із викладеного вище зрозуміло, що і в інших країнах приділяється значна увага класифікації засуджених і це доволі важливий процес для виправлення та ресоціалізації засудженого, який утримується в установах виконання покарань.

Висновки. Сучасна система визначення виду установи виконання покарань в Україні (так звана первинна класифікація) побудована на певних класифікаційних групах, які здебільшого спираються на тяжкість вчиненого кримінального правопорушення та на попередні судимості. Вторинна класифікація містить уже більш особистісні критерії. Ця система класифікації нам дісталась ще з радянського союзу і кардинально не змінювалась. Вона була покликана мінімізувати негативний вплив

одних засуджених на інших в умовах відбування покарань у приміщеннях барачного типу. Ця система застаріла. Зі зміною умов тримання засуджених вона повинна зазнати кардинальних змін з урахуванням сучасного пенітенціарного досвіду та вимог документів у сфері захисту прав людини.

Список використаних джерел

1. Іванченко Е., Журавель Н. Сучасні концепції злочинності: ген злочинця. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2022. № 19. С. 66–72.
2. Бехтерев Ю. Ю., Утевский Б. С., Кесслер М. А. Виправно-трудове право в запитаннях та відповідях / за ред. начальника Головного управління місцями ув'язнення Є. Г. Ширвиндта. Москва : Видавництво Народного комісаріату внутрішніх справ РСФСР, 1930. 188 с.
3. Боднар І. В. Забезпечення безпеки в установах виконання покарань. *Науковий вісник Сіверщини. Серія: Право*. 2021. № 1 (12). С. 92–102.
4. Європейські пенітенціарні правила: Рекомендація Rec(2006) 2-gev Комітету міністрів державам-учасникам по Європейським тюремним правилам від 11 січня 2006 р. Дата оновлення 1 липня 2020. URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016809ee581 (дата звернення: 20.03.2023).
5. Боднар І. В., Шеремета О. П., Леоненко О. О. Застосування позбавлення волі: теорія і практика. *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра*. 2022. № 1 (11). С. 42–52.
6. Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11.07.2003 р. № 1129-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 3–4. Ст. 28.
7. Назимко Є. С. Особливості застосування засобів кримінально-правового впливу до неповнолітніх за законодавством Японії (матеріальний та процесуальний аспекти). *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 1 (4). С. 172–184.
8. Особливості виконання покарань у країнах з розвинутою економікою. Меґо-Інфо – Юридичний портал № 1. URL: <http://mego.info/матеріал/2-особливості-виконання-покарань-у-країнах-з-розвинутою-економікою> (дата звернення: 30.01.2023).

Bodnar I.,

Ph.D. in Law, Associate Professor, Head of the Department of Tactical and Special Training, Academy of the State Penitentiary Service,

Chernihiv, Ukraine

ORCID: 0000-0003-4016-9276;

Snitko M.,

Postgraduate of the Department of Criminal,

Criminal-Executive Law and Criminology,

Academy of the State Penitentiary Service, Chernihiv, Ukraine

ORCID: 0000-0002-5018-1220

CERTAIN ISSUES OF THE CLASSIFICATION OF CONVICTS SENTENCED TO IMPRISONMENT FOR A CERTAIN TERM

Classification of convicts as one of the main elements affecting the application of the main means of convicts' correction and resocialization is considered in the article.

Criminal's identity, their personality, social and psychological structure are examined in the article. The criteria of penitentiary influence that ensure the solution of the goals and tasks of the Criminal and Executive System, are also given. The authors note that the classification of convicts can be defined as based on the law, the requirements of Psychology and Pedagogics, as well as the practice of dividing persons deprived of liberty according to a court verdict into more or less homogeneous groups based on the level of social and moral neglect of their personality, as well as the level of social danger and motives of the crime committed by them for the purpose of their separate detention both in various penal institutions and within them in separate local and structural precincts. Special objectives of the classification of persons sentenced to imprisonment for a certain period of time are given, such as: preventing possible negative influence of different groups of convicts on each other, as well as preventing negative influence of convicts with a clearly expressed criminal antisocial position on other convicts; reducing the influence of the criminal subculture on convict's personality; ensuring safe conditions of stay in penal institutions; construction of a rational, modern system of penal institutions; organization of convicts' protection and supervision taking into account the requirements of the theory of physical and dynamic security; etc. The authors considered the European Prison Rules that specify the requirements for the separate detention of different categories of convicts, taking into account their safety and protection, as well as the corresponding regime.

Key words: convict, legal status, punishment, classifications, penal institution, criminal offense, correction and resocialization.

References

1. Ivanchenko, E., Zhuravel, N. (2022), "Modern concepts of crime: criminal's gene ", *Expert: Paradigms of Legal Sciences and Public Administration*, No. 19, pp. 66–72.
2. Bekhterev, Yu. Yu., Utevskiy, B. S. and Kessler, M. A. (1930), *Correctional and Labor Law in Questions and Answers*, Publishing House of the People's Commissariat of Internal Affairs of the RSFSR, ed. E. G. Shyrvyndt, Head of the Main Directorate of Places of Imprisonment, Moscow.
3. Bodnar, I. (2021), Ensuring security in penal institutions. *Scientific Herald of Sivershchyna. Series: Law*, No.1, pp. 92–102.
4. European Prison Rules (2006): Recommendation of the Committee of Ministers to the Participating States on the European Prison Rules Updated on 1 July 2020, available at: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016809ee581 (accessed: 30 January 2023).
5. Bodnar, I., Sheremeta, O. and Leonenko, O. (2022), Application of deprivation of liberty: theory and practice, *Criminal and Executive System: Yesterday. Today. Tomorrow*, No. 1, pp. 42–52.
6. Ukraine (2003), Criminal Executive Code of Ukraine: Law of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv.
7. Nazymko, Ye. (2015), Peculiarities of the use of means of criminal-legal influence on minors under the Japanese Criminal Code (material and procedural aspects), *Bulletin of the Association of Criminal Law of Ukraine*, No. 1, pp. 172–184.
8. Peculiarities of execution of punishments in countries with developed economies (2019), Mego-Info - Legal portal No. 1, available at: <http://mego.info/матеріал/2-особливості-виконання-покарань-у-країнах-з-розвиненою-економікою> (accessed 30 January 2023).